

Ur tidskriften *Kommentar* nr 7 1971

Anders Thunberg

Ceylon: Regeringen slår ned revolutionär opposition

Den ceylonesiska regeringen började i våras en intensiv klappjakt på medlemmar i den revolutionära rörelsen *JVP* (Folkets befrielsefront). Anders Thunberg, som var på Ceylon vid den tiden, beskriver här händelseförloppet. Han tecknar också bakgrunden dels till bildandet av *Folkets befrielsefront*, dels till händelserna i våras.

I floden, utanför huvudstaden Colombo och inte långt från mitt hotell, flöt liken då och då upp. Liken av unga avrättade rebeller. Självsåg jag – det var symboliskt nog på 1 maj och på ”upprorets” fjärde vecka – liket av en ung kvinna flyta i det gulbruna flodvattnet. Ansiktet var sönderbränt, förkolnat. Uppbränt för att ingen skulle kunna identifiera henne.

”Vi måste förinta dem . . .”

I Kegalle – en av stridszonerna i öns inre djungelområden, förklarade överstelöjtnant Cyril Ranatunga – utbildad vid engelska Sandhurst – för den besökande journalistgruppen att armén och polisen hade sin privata rättskipning:

– Vi har lärt alltför många läxor från Vietnam och Malaysia. Vi måste förinta dom helt . . .

Och en annan högre officer förtydligade:

– Så snart vi är övertygade om att dom som vi har tagit är upprorsmän, för vi dom till begravningsplatsen och gör oss av med dom ...

Tio fångar hade just skjutits, sa han, Och ytterligare tolv skulle inom de närmaste timmarna arkebuseras. Rebellernas totala förluster i bara detta område uppgick till 200 döda i veckan.¹

På officiellt håll förnekades dessa excesser. Men landets trotskistiske² plantageminister och minister för konstitutionella frågor Colvin de Silva medgav, när jag förde saken på tal:

– Det är ofrånkomligt att en hårt ansträngd armé och polis begår övergrepp i den situation som råder ...

För befolkningen i stridsområdena var polisens och arméns brutalitet ett alltför välbekant faktum för att behöva ifrågasättas. Terrorn hade en sådan omfattning att en av landets engelskspråkiga och regeringskontrollerade tidningar, *Ceylon Observer*, efter de första veckornas offensiv i förtäckta ordalag tvingades varna armén och polisen för att gå för långt i sin privata rättskipning. En ståndrätt från polisens och arméns sida kunde i detta land, ”där familjebanden är starkare än varje politisk lojalitet” få ”allvarliga följder”. Resultatet kunde bli att också sådana som i dag inte sympatiserade med rebellerna kunde fatta sympati för dem, ansåg tidningen.³

¹ Citerades i AP-telegram 18. 4. 71 och av Ian Ward i *Daily Telegraph* 19. 4. 71.

² Majoritetsfraktionen av Colvin de Silvas' LSSP uteslöts ur trotskistiska Fjärde Internationalen, när partiet första gången gick i regeringskoalition med Sri Lanka Freedom Party. Minoritetsfraktionen, LSSP (r) verkar i dag i opposition. [Att kalla plantageministern för ”trotskistisk”, när dennes parti LSSP (Lanka Sama Samaja Party) redan 1964 hade uteslutits ur Fjärde internationalen och inte heller betraktade sig självt som trotskistiskt, är knappast korrekt – LSSP var ett ”reformistiskt” parti. – Red]

³ *Ceylon Observer* 30. 4. 71.

Armé i djungeln

De officiella uppskattningarna av hur många rebeller som dragit sig in i djungeln varierade dessa dagar i april och maj högst väsentligt. Siffror mellan 10 000 och 80 000 nämndes – en gerillaarmé således som även enligt de mest modesta bedömningarna har en väsentligt större numerär än de gerillagrupper i Latin-Amerika som har fått stora rubriker i världspresen.

Hur var det möjligt att en sådan gerillarörelse kunnat uppstå på ”det fridfulla och parlamentariskt stabila” Ceylon? I ett land där bara ett år tidigare en folkligt betonad regeringskoalition hade kommit till makten. En regering med både kommunister och socialister på viktiga poster.

Svaret måste sökas i landets förflutna. Rötterna till ”upproret” är att finna i landets grundläggande ekonomiska och sociala förhållanden.

Självständigt 1947

Visserligen blev Ceylon självständigt 1947 (i samband med att Indien fick sin självständighet från England). Men här liksom på andra håll innebar frigörelsen bara att den öppna kolonialismen övergick i en ekonomisk neo-kolonialism. Engelsmännen överlämnade makten till en pålitlig inhemsk comprador-klass, ett tunt skikt plantageägare, affärsmän och administratörer med engelsk utbildning. En för ett u-land långt framskriden välfärdspolitik (exempelvis utbyggd hälsovårdsorganisation och utbildningsväsende) gjorde övergången lättare än i de flesta f d kolonier.

Det relativa välstånd som till skillnad från t ex Indien har utmärkt Ceylon vilar på tre världsmarknadskänsliga exportprodukter: te, gummi och kokosnötter. Under 1969 svarade dessa tre utpräglade plantageprodukter ensamma för 93 procent av landets inkomster i främmande valutor.

Inget annat land i regionen exporterade så stor del av sin produktion som Ceylon. Detta gav möjligheter till en mycket omfattande import. Några större ansträngningar att utveckla en inhemsk industri gjordes inte – långt in på 50-talet kunde den ceylonesiska överklassen t ex köpa ananas på burk importerad från Kalifornien – trots att landet självt hade den läckra ananasfrukten i riklig mängd.

Sjunkande priser

Den starka koncentrationen på ett fåtal världsmarknadskänsliga plantage-produkter har gjort Ceylon mycket känsligt för fluktuationerna på världsmarknaden på dessa produkter. Så fort priserna på de tre produkterna förändras får detta omedelbart återverkningar på ceylonesernas dagliga tillvaro. Det behövs t ex bara att den dominerande handelspartnern England justerar fraktsatserna på tehandeln för att landets ekonomi ska påverkas. Och medan priserna på de industriprodukter som Ceylon tvingas importera från i-länderna kraftigt har stigit, har världsmarknadspriserna på landets egna exportprodukter särskilt under 1960-talet visat en nedåtgående trend.⁴

Sedan 1965 har exempelvis världsmarknadspriset på te sjunkit med 0,25 dollar per pound – på en marknad där England närmast har monopolställning och där te-lorderna på Mincing Lane med goda vinster helt sköter återförsäljningen till alla marknader. Teet svarar ensam för 65 procent av Ceylons inkomster i främmande valutor.

⁴ Kokosnötter (kopra, torkad kokos och kokosolja) har haft en gynnsammare prisutveckling. Men här har produktionsapparaten varit så dålig att man inte har kunnat öka produktionen i någon större utsträckning. Dessutom har den inhemska efterfrågan ökat med 3-4 procent per år.

Tillkomsten av det syntetiska gummit har kraftigt pressat ner priserna på naturgummi. Genom att sälja syntetiskt gummi till underpriser till sina dotterbolag utövar dessutom de stora oljeföretagen och biljättarna, som kontrollerar marknaden, en kraftig prisbroms på naturgummit. Både syntetiskt gummi och naturgummi behövs t ex vid tillverkningen av bildäck. Det ligger således i de utländska monopolens intresse att hålla nere världsmarknadspriset på naturgummi.

En gång i tiden var Ceylon helt självförsörjande i fråga om livsmedel. I dag tvingas landet importera praktiskt taget allt man behöver för den dagliga födan. Socker, chili, ris, lök – alla dessa produkter som klimatet på ön så väl lämpar sig för att odla – tvingas man nu importera. Detta har med de sjunkande världsmarknadspriserna på landets traditionella exportprodukter orsakat ett alltmer svårartat betalningsbalansproblem.

Regeringsskifte 1970

Den sittande förenade front-regeringen hade suttit vid makten knappt ett år, när de våldsamma händelserna startade i april 1971. Regeringen leddes av ett nationellt borgerligt parti, Sri Lanka Freedom Party (91 av de 156 platserna i parlamentet). De två andra partierna i koalitionen är det trotskistiska [se kommentaren i not 2 ovan – *Red*] Lanka Sama Samaja Party (19 platser) och det moskvaorienterade kommunistpartiet (6 platser). De båda senare partierna har genom sina relationer med den organiserade arbetarklassen dock en starkare ställning i koalitionen än vad parlamentsrepresentationen visar.

Oppositionen leds av det liberala, tidigare regeringspartiet UNP (United National Party) – ett parti som kanaliserade borgarklassens självständighetssträvanden gentemot engelsmännen på 40-talet och som dominerade det politiska livet i landet ända tills premiärminister fru Bandaranaike i dag avlidne man bröt sig ur partiet och bildade Sri Lanka Freedom Party.

Förenade frontens valseger kom mycket överraskande för många isolerade bedömare i Colombo – för andra som på närmare håll följt folkets stigande missnöje över prishöjningar, indragna risransoner⁵ och den växande kritiken mot neokolonialt beroende och exploatering kom den liberala UNP-regeringens valförlust som mindre överraskande.

PRR erkändes

En av de första åtgärder som förenade front-regeringen vidtog, när den kom till makten i maj 1970, var att skicka delegationer till olika socialistiska länder. Den vädjade om hjälp och fördelaktiga lån – på så sätt hoppades den kunna frigöra sig från det starka beroendet av Världsbanken, IDA och andra västliga långgivare och rådgivare.⁶

För att demonstrera sin ”progressivitet” infriade regeringen också vallöftena om erkännande av Demokratiska Republiken Vietnam, den provisoriska revolutionära regeringen i Sydvietnam, DDR och Demokratiska Folkrepubliken Korea. Men utdelningen blev mager. Sovjet och

⁵ Sedan länge får medborgarna risransoner gratis. För en ranson i veckan gratis och en andra ranson starkt subventionerad. Frågan om risransonernas vara eller icke vara har varit ett hett politiskt diskussionsämne. Från utländskt långivarhåll har man velat se risransonerna avskaffade. Ceylon har inte råd med den typen av välfärd, menar man. I dag talas det allmänt i Colombo om att regeringen på grund av problemen med betalningsbalansen ska tvingas helt eller delvis dra in risransonen, som har fungerat som en form av skatteöverföring mellan rika och fattiga.

⁶ Ceylons skulder till utlandet överstiger i dag 1,3 miljarder kr. Summan har tredubblats på de senaste fem åren och underhållet av skulderna till utlandet tar nu en femtedel av landets exportinkomster.

de östeuropeiska staterna var främst intresserade att bedriva handel på kommersiell basis.⁷

Så mycket snart fick landets trotskistiske finansminister N M Perera, en internationellt känd ekonom utbildad vid London School of Economics, ta upp förhandlingar med Världsbanken och olika västliga långgivare – d v s samma institutioner som hans eget parti hårt angripit i valkampanjen som verktyg för västerländsk neo-kolonialism och imperialism.

Om man inte var beredd att gå utanför det rådande ekonomiska systemet (t ex genom att konfiskera de engelsk-indiska intressena i plantageindustrin och bank- och försäkringsväsendet och de engelska handelshusen⁸ och genomföra en jordreform som skulle ändra ägandeförhållandena till jorden och mobilisera massorna på landsbygden för landets uppbyggnad) återstod knappast något annat alternativ.

Mycket snabbt stod det klart att den nya regeringen med den försiktiga kurs mot de utländska intressena som den hade slagit in på skulle få mycket svårt att infria sina radikala vallöften.

Stor arbetslöshet

Ett område där den förenade fronten särskilt starkt hade gjort utfästelser var arbetsmarknaden.⁹ Under senare år har Ceylon fått uppleva kraftigt stigande arbetslöshetssiffror – detta samtidigt som folkmängden kraftigt ökat. 1947 hade Ceylon 7 milj invånare. I dag är siffran 12,6 milj. Med ett genomsnittligt årligt födelseöverskott på 2,5 promille beräknas landet 1980 ha en folkmängd på över 16 miljoner. Det årliga tillskottet av nya arbetstillfällen har hittills endast i ringa utsträckning kunnat absorbera det ständiga tillskottet av arbetssökande.

Ur den i dag regerande förenade frontens valmanifest 1970:

”Under de fem senaste åren under UNP-regeringen har arbetslösheten mer än fördubblats. Över 750 000 personer – de flesta unga, utbildade och angelägna att tjäna landet – har tvingats in i en ofrivillig sysslöshet och frustration ...”

Uppfattningarna går isär om hur många som i dag saknar arbete. Moderata beräkningar talar om 450 000. Men enligt förenade frontens eget valprogram från 1970 är siffran kring 750 000. De flesta av dem ungdomar och många med lång utbildning bakom sig.¹⁰

ILO, FNs arbetsmarknadsorgan, har en expertgrupp på Ceylon för att studera sysselsättningsproblemen. Enligt ILO kommer arbetslöshetssiffran att vara fördubblad i slutet av 1970-talet – om ingen ”radikal förändring” sker. Och de radikala ingrepp som ILO-experterna rekommenderar för att klara sysselsättningen är att öppna dörrarna för det riskvilliga utländska monopolkapitalet:

”Det principiella motivet för den utländska företagsamheten är att dra fördel av Ceylons lågavlönade arbetskraft för att framställa utvalda delar till industriella produkter på världsmarknaden.” Det utländska kapitalet bör ges särskilda privilegier och fördelar för att lockas till

⁷ Ett undantag är här Kina. Mellan Kina och Ceylon finns sedan länge en s k ris-gummi-pakt. För ett pris som ligger 15 procent över världsmarknadspriset tar Kina emot en betydande del av Ceylons gummiproduktion. Som betalning får ceylonerna ris för ett pris som ligger 15 procent under världsmarknadspriset.

⁸ Bara ca 20 procent av bankväsendet är dock i privata händer.

⁹ Ett exempel på löften som gavs i valkampanjen: ”Den 28 maj kommer koalitionen till makten. Men arbetslösheten kan inte lösas den 28 och 30. Men arrangemang kommer att vidtas för att lösa problemet inom tre månader.” Finansminister N M Perera på valmöte citerat i *Ceylon Daily News* 12. 5. 70.

¹⁰ Ceylon har obligatorisk skolplikt till 14 år. Av de arbetslösa 1969 beräknade 6 000 ha akademisk examen, ungefär 120 000 studentexamen (GCE) och 150 000 8 års skolgång bakom sig, enligt *Structure and growth of the economy of Ceylon*, stencil utarbetad av Ceylons finansministerium 1971.

landet, rekommenderar ILO, som också framhåller att liknande zoner ”med framgång satts upp på bl a Taiwan och i Singapore.”¹¹

I ett tal inför en grupp privata företagare i Colombo i april 1971 avslöjade landets industriminister, T B Subasinghe, att regeringen tagit fasta på ILOs rekommendation. En ”tidsplan” för att sätta upp ”en exporttillverkningszon med speciella lagliga rättigheter och privilegier” förbereddes inom hans ministerium. Systemet hade med stor framgång utprovats i åtskilliga länder, framhöll han.¹²

Detta besked kom alltså från industriministern i en regering som i sitt valprogram förklarat att dess mål var att skapa en ”socialistisk demokrati”, att ”avskaffa all ekonomisk exploatering” och ”avslöja alla imperialistiska agenter” i landet.

JVPs historia

Det är mot denna bakgrund man ska se framväxandet av den ungdomliga Janata Vimukthi Peramuna (Folkets befrielsefront). Organisationens ursprung går tillbaka till 1965, då premiärminister fru Bandaranaike:s tidigare frontregering föll. JVP kom delvis till som en reaktion mot den nya UNP-regeringen. En av grundarna var en ung student som varit stipendiat vid Lumumba-universitetet i Moskva, Rohan Wijeweera. Under den sino-sovjetiska brytningen tog han parti för Peking och fick inte fortsätta sina studier. Tillbaka på Ceylon anslöt han sig till det lilla marxist-leninistiska pekingorienterade kommunistpartiet. Men han kom snabbt i konflikt med ledarskiktet i partiet, som han kritiserade för att syssla med revolutionär politik i begränsade grupper i Colombo.

Det fanns enligt Rohan Wijeweera och Mahinda Wijesekera, ledare för studentfronten i JVP, inget parti som verkligen vände sig till massorna och hjälpte dem att organisera ett rent socialistiskt parti.¹³

”Vår rörelse består av verkliga vänner till det här landet och dess fattiga massor. Vi har vuxit fram ... t o m till kostnaden av våra liv för att skapa en ren socialism och för att ge välstånd åt de fattiga massorna.”¹⁴

Efter ett långt kritiskt studium av marxismen-leninismen kom de fram till att endast massorna på landsbygden kunde genomföra en revolution av det ceylonesiska samhället. Därför gick de ut i byarna. Där ”studerade vi grundligt och djupt böndernas svårigheter och problem samt gick igenom arbetarnas, studenternas, fiskarens och t o i gatuförsäljarnas och de arbetslösa männens och kvinnornas problem.”¹⁵

Mest var det dock ungdomen på den buddistiska singhalesiska landsbygden (70 procent av landets befolkning är singhaleser), som man vann för revolutionens sak. Och titlarna på de fem föreläsningar som man gav nya sympatisörer, ger en föreställning om ideologin: ”Vänsterrörelsen på Ceylon”, ”Är Ceylon verkligen oberoende”, ”Behovet av en revolution”, ”Ekonomisk stagnation på Ceylon” och ”Indisk expansionism”.¹⁶ Den senare föreläsningen har av vissa bedömare tagits som bevis på att rörelsen kanaliserat chauvinistiska singhalesiska

¹¹ Enligt rapport från ILOs industriella kommitté för Ceylon 1971.

¹² *Ceylon Daily News* 1. 5. 71.

¹³ *Far Eastern Economic Review*, 22 maj 1971. Berättat av Wijesekera i augusti för en journalist på *Ceylon Observer*.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Enligt Ceylons arméchef Sepals Attygalle. Uppgiften kommer från förhör med tillfångatagna ”upprorsmän”.

strömningar riktade mot den tamilska minoriteten (ca 20 procent av befolkningen) i landet och alltså i grunden skulle ha en rasistisk anstrykning.¹⁷ Klara uppgifter finns också att JVP ville ha en radikal omställning från det för jorden så förödande plantage-jordbruket till ett jordbruk som främst skulle ge livsmedelsskördar – framför allt ris. På så sätt skulle Ceylon komma ifrån det koloniala beroendet av utlandet. En inte så litet romantisk syn på jordbruksnäringens utveckling, tyckte många.

Strikt cellsystem

Under de första åren arbetade JVP helt i det tysta, organiserad i ett strikt cellsystem – 10 personer i varje cell. I många fall försiggick studierna ute i djungeln – långt från bebyggda trakter.

Men i valrörelsen våren 1970 blev JVP plötsligt ett samtalsämne. Några äldre polisofficerare – därtill inspirerade av några byråkrater i UNP-administrationen – bestämde sig för att finna förbindelselinjer mellan JVP och de etablerade vänsterpartierna i parlamentet. På så sätt trodde man sig kunna misskreditera den förenade fronten.

Polisen började med att arresterar 96 ”misstänkta upprorsmakare”. Men arresteringsvägen slutade i en fars. Av de 96 släpptes 95 på grund av avsaknad av bevis. Den återstående, Rohan Wijeweera, släpptes kort efter det att förenade fronten kommit till makten och efter en omfattande affischkampanj i Colombo och Kandy och andra centra.¹⁸

10 augusti – tre månader efter valet – hade JVP sitt första offentliga möte i Colombo. Inför detta möte lät polisen arresterar sex personer. Och dagarna före mötet utsattes rörelsen för en hård attack från regeringens sida. Finansminister N M Perera sköt hårdast av alla: JVP var betald av en ”utländsk makt”, förklarade han. Det guld som den trotskistiske ministern syftade på var den här gången inte rubler – utan dollar. Men på massmötet i Colombo bemötte Rohan Wijeweera, en utmärkt talare, anklagelserna: ”Om vi är CIA-agenter så är också medlemmarna i regeringen, som vi stödde i valet, CIA-agenter ... vi gav oss ut på landsbygden för att undervisa folket i socialism ... och vi ska stödja regeringen om den går framåt mot socialismen ...”¹⁹

Massmöten

I valet hade nämligen JVP stött förenade fronten. Men det var inte ett villkorslöst stöd: ”Vi anser att något är bättre än ingenting, men vi kommer inte att nöja oss med något (something) utan allt (but everything).”²⁰ Man kan här dra paralleller med Mir-rörelsens villkorliga stöd till Allende i Chile.

Under hösten höll JVP en serie massmöten över hela Ceylon. Mellan 150 000 och 200 000 beräknas ha deltagit i dessa möten. Allt tydde på att rörelsen på allvar var på väg in i en andra fas. Man hade lämnat de hemliga mötena och gerillaövningarna inne i djungeln för att börja aktivera massorna på landsbygden. JVP hade växt snabbt och började bli en farlig opposition

¹⁷ Bl a har det pekingorienterade kommunistpartiets ledare, N Sanmugathan, hävdad att JVP skulle vara rasistisk i en intervju i *Ceylon Observer* 12.9.70. Sanmugathan är själv tamil. Denna uppfattning delas dock inte av en annan kändare av JVP, Balla Tampoe, ledare för trotskistiska LSSP(r). Tampoe, också han tamil, ställer sig efter samtal med ledare inom JVP, ytterst tvivlande till uppgiften att rasistiska strömningar skulle präglar rörelsen.

¹⁸ Bakgrunden är relaterad av Ernest Corea, under många år redaktör för en ledande engelskspråkig tidning i Colombo.

¹⁹ *Ceylon Daily News* 11.8. 70.

²⁰ Ibid.

för den förenade fronten.²¹

Rörelsen rekryterade medlemmar från alla vänsterpartier. Även ungdomsförbundet av fru Bandarnaiques Lanka Freedom Party förlorade många sympatisörer till JVP.

Inom det Peking-orienterade kommunistpartiet intog man tidigt en starkt kritisk hållning till JVP – en uppfattning som också Kina givit uttryck för.²² Rörelsen ”saknar bas i arbetarklassen, liksom hos massorna i allmänhet” har ledaren för detta parti, Sanmugathasan, uttalat sig. Mötena i avlägsna djungelområden har också enligt Sanmugathasan visat, att den inte heller har något förtroende för massorna. Medlemmarnas kunskaper i den marxist-leninistiska litteraturen är ytliga och stödet till förenade fronten i valrörelsen visar att man tror på att det finns en reformistisk väg till socialismen.

Sanmugathasan, som också han var bland dem som fängslades vid ”upproret” i april, hör till dem som har anslutit sig till teorin att reaktionära krafter skulle agera bakom JVPs kulisser. Enligt honom stöddes JVP av reaktionära krafter för att man på så sätt hoppades kunna misstänkliggöra Maos tankar på Ceylon. (Jämför finansminister Pereras ”CIA-teori”.) Rörelsens ”tillfälliga framgång” tillskrev Sanmugathasan de etablerade vänsterledarnas ”revisionistiska förräderi” och ”dagens besvikna ungdoms beredvillighet att acceptera varje revolutionär rörelse”.²³

Examensbojkott

Några militantare aktioner svarade inte JVP för under hösten och vintern. Den stödde (och förmodligen också organiserade) ett par uppmärksammade examensbojkotter vid universitetet. Med aktionerna ville man rikta uppmärksamheten på regeringens oförmåga att ordna arbeten åt dem som hade avslutat sin utbildning.

Från polishåll varnade man för JVP. Man sade sig ha bevis för att rörelsen umgicks med avancerade kupplaner. Dynamit och explosivt material hittades på universitetsområden.

I början av mars inträffade dock en händelse som snabbt trappade upp konfrontationen med polisen och myndigheterna. Vid Laosinvasionen anordnades en protestdemonstration utanför den amerikanska ambassaden i Colombo. Bakom demonstrationen stod en organisation som kallade sig ”Mao's Youth Front” – en tidigare helt okänd organisation. Ett av slagorden vid demonstrationen löd: ”Ner med mördarna i Vietnam och beskyddaren av JVP”.²⁴ Demonstrationen fick ett mycket häftigt förlopp och en civilklädd polisinspektör, som råkade komma förbi, blev nedstucken.

Detta var det enda exempel på politiskt våld som på lång tid förekommit i landet. Och inget tydde på att JVP hade någonting att göra med det.

²¹ Ett tecken på att politiker i koalitionspartierna såg JVP som en allvarlig opposition är den röda bok som regeringen hösten 1970 tvingades utfärda för frontens politiker, sedan ett flertal vänsterpolitiker gjort uppmärksammade uttalanden till vänster om valmanifestet. Det är svårt att tolka dessa utspel på annat sätt än att vänsterpolitikerna var rädda för att förlora sin väljarbas inför JVPs framgångar och agitation.

²² Tre veckor efter upprorets utbrott förnyade Kina ett låneavtal motsvarande 125 milj kr för inköp av överskottsrör från landet. I ett brev i samband med avtalet ska premiärminister Chou En Lai ha fördömt ”den handfulla människor som kallar sig själva 'Guevarister' (det vanliga öknamnet på JVP) och som med hjälp av utländska spioner har skapat en kaotisk situation.” *Le Monde Weekly* July 1-7 1971.

²³ Intervju i *Ceylon Observer* 12. 9. 70.

²⁴ Uppgiften lämnad av en tjänsteman på USA-ambassaden, som var närvarande vid demonstrationen.

Undantagstillstånd

Tio dagar efter händelsen utanför USA-ambassaden – den 16 mars – proklamerade regeringen undantagstillstånd. Men de påstådda kupplanerna angavs inte som huvudskäl till att undantagslagarna infördes. Huvudskälet, förklarade premiärminister fru Bandaranaike, var att sätta stopp för den hamstring av livsmedel som hade inletts och som hotade att resultera i kraftiga prishöjningar. Som ett andra motiv angav hon upptäckterna av explosivt material på universitetsområdena.

Men i och med införandet av undantagslagarna fick polisen lagliga möjligheter att slå till mot ledarskiktet inom det växande JVP. Förordning 44 av undantagslagen ger t ex varje polischef eller person som hade befogenhet att häkta folk rätt ”att genomföra den handling som framstår nödvändig för att ta besittning av ett lik, begrava det eller bränna det.” Det innebär att armén och polisen kan arresteras vem som helst utan arresteringsorder, tortera henne eller honom till döds och sedan göra sig av med liket utan att läkare behöver fastställa dödsorsaken.

Innan ett enda skott hade avlossats lät polisen arresteras och fängsla ca 600 stridande – däribland Rohan Wijeweera. Först tre veckor senare – natten mellan den 4 och 5 april – kom den första serien av anfall mot polisstationer. Genom anfällen (i de flesta fall var de som anföll endast beväpnade med hemmagjorda bomber och jaktgevär) fick JVP tillgång till en ansenlig mängd vapen. Med dessa vapen kunde de unga ”rebellerna” försvara sig själva och sin organisation.

Kontrollerade städer

Sammanlagt 88 polisstationer utsattes för anfall och det vittnar om rörelsens utbredning att man i ett par veckors tid hade kontrollen över stora delar av den ceylonesiska landsbygden. Flera städer kontrollerade man också. ”Rebellernas” styrkepositioner sammanföll i stor utsträckning med de singhalesiska landsbygdsområden, där den förenade fronten hade haft de största framgångarna i valet ett år tidigare. Inte minst i de utpräglade LFP-områdena var ”gerillan” stark. Inte i något fall förekom det i dessa områden att den lokala befolkningen gick till angrepp mot gerillan. Först när armén och polisen satte in sin motoffensiv vid månads-skiftet april-maj möttes rebellerna av ett beväpnat motstånd.

I de områden där de från Indien härstammande tamilerna var talrikast förekom däremot ringa stridsaktiviteter.

Till de länder som skyndade till regeringens undsättning hörde England, Jugoslavien, Sovjet (som skickade Mig-jaktplan och tekniker), Pakistan, USA och Indien. För USA tog det bara en natt att bestämma sig för att skicka gerilla-bekämpande helikoptrar till fru Bandaranaikes ”vänsterregering”. England skickade ammunition och vapen. Indien patrullerade med fyra fregatter kring ön och ett kompani indiska gurkha-soldater bevakade flygfältet i Colombo.

I ett försök att binda utländska krafter till ”upproret” utvisades en av de första veckorna Demokratiska Folkrepubliken Koreas ambassadör i Colombo. Men inga som helst bevis för koreansk inblandning har kunnat presenteras, och i juni, två månader senare tvingades regeringens ”starke man” inrikesministern Felix Dias Bandaranaike, erkänna, att det inte fanns något som tydde på att utländska makter skulle ha stött ”upprorsmakarna”.

I början av maj överlämnade mellan 10 000 och 15 000 ”rebeller” sig frivilligt till myndigheterna – för att därmed undgå att utsättas för våld. Siffran över stupade och dödade JVP-medlemmar är okänd. Siffror mellan 3 000 och 10 000 har nämnts. Presscensuren har ytterligare stramats åt och polisen och armén har fått ett stort tillskott ”frivilliga” – men ingen

under 35 år accepteras. Det innebär att myndigheterna uppenbarligen inte litar på 60 procent av landets invånare. Det ”fridfulla Ceylon” får alltmör polisstatens yttre karakteristika.

De 10 000-15 000 ”terrorister” som har tillfångatagits eller själva överlämnat sig till myndigheterna hålls i dag i olika läger. Ett betydande antal av ”rebellerna” utgörs av kvinnor. Enligt arméchefen Sepata Attygalle är två tredjedelar av fångarna mellan 18 och 20, medan 15 procent är i åldrarna 20-25 år. Mot dem som deltagit i olika aktioner och haft poster inom organisationen förbereds massrättegångar. För återstoden förbereds arbetsläger. Med hårt arbete räknar myndigheterna att kunna ”återanpassa terroristerna” till samhället. Samtidigt får ”upprorsmakarna” det sättet bidra till att betala de miljonskador som upproret orsakat på kommunikationer och olika statliga anläggningar.

Hur många ”rebeller” som i dag fortfarande finns kvar inne i djungel liksom hur många som har lyckats integrera sig i samhället vet ingen. Då och då talas det om skottlossning och bakåll – även om den start censurerade pressen gör allt för att övertyga allmänheten att allt är under kontroll. De yttre betingelserna för krigföring är dock i det inre av Ceylon nära idealiska. En skyddande djungelvegetation gör anti-gerillaoperationerna mycket svåra att genomföra. Nästan varannan kilometer t ex av huvudvägen mellan Colombo och Kandy ger möjligheter till bakåll på armé- och polisenheter som är under förflyttning. Möjligt är därför att de kvarvarande JVP-medlemmarna i framtiden kan hålla sig kvar som band i djungeln – enligt känt mönster från andra länder.

Växande problem

Under tiden växer problemen för förenade front-regeringen. Man väntar allmänt att regeringen inom den närmaste tiden ska tvingas vidta en rad impopulära åtgärder – för att ”rädda ekonomin”. Åtgärder som hårt kommer att beröra folkets breda lager. Undantagslagarna ser ut att bli kvar. Strejker och liknande former av protestaktioner är i lag förbjudna – ”med hänsyn till statens säkerhet”.

För landets militanta ungdom har ”upproret” slutat i ett svårt nederlag. Många menar att klockan åtskilligt har vridits tillbaka genom JVPs snabba utveckling och myndigheternas provokativa abort på de revolutionära krafter som höll på att växa fram.

Som en av de viktigaste orsakerna till JVPs nederlag och oförmåga att på bred front möta repressionen anger man rörelsens starka generationskaraktär och oförmåga att skaffa sig fästet i den organiserade arbetarklassen. Man pekar också på att den tamilska folkgruppen helt tycks ha stått utanför händelserna i april-maj. För att vara säker på framgång måste en revolutionär rörelse på Ceylon också ha stöd från de tamilska plantagearbetarna – den mest exploaterade och förtryckta folkgruppen på Ceylon.

Andra talar om JVPs nederlag som födelsen av en verklig befrielseörelse i landet. Genom det brutala nedsläendet av den ungdomliga vänsteroppositionen har förenade front-regeringen avslöjat sin klasskaraktär för folkets breda massor. Nu behöver ingen längre hysa illusioner om de etablerade vänsterpartiernas förmåga att inom det parlamentariska systemets ram lösa landets brännande problem. Demokratins fasad har ramlat. Klassmotsättningarna har kommit i öppen dager.

En dyrköpt erfarenhet i så fall i ett land som satt kärnan av sin ungdom bakom taggtråd och återstoden under sträng uppsikt framför gevärsmynningen.

Lästips: [Bangladesh Ceylon – Gnistor som kan sätta Indien i brand.](#)